ΕΚΘΕΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Προτεινόμενο δωδεκαετές σχέδιο 2027–2038

Κύπρος • Αύγουστος 2026

Αφθώδης πυρετός: μια κρίση που περίμενε να συμβεί

Η κρίση δεν δημιούργησε τις αδυναμίες. Τις αποκάλυψε.

Πιο υγιή ζώα
Πιο ανθεκτικές αγροτικές κοινωνίες
Πιο ασφαλές μέλλον

Ένα ευάλωτο σύστημα πριν την κρίση

- Υπερσυγκέντρωση μονάδων
- Ανεπαρκείς αποστάσεις
- Κενά βιοασφάλειας
- Κενά ιχνηλασιμότητας
- Απουσία χωροταξικού σχεδιασμού

Συστημικά ευάλωτο μοντέλο

Ο ιός εξαπλώθηκε γρήγορα επειδή το σύστημα ήταν ευάλωτο.

ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΑΤΥΧΗΜΑ.
ΗΤΑΝ ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑ.

Μια ασφαλέστερη επόμενη μέρα

- Επιστημονικά κριτήρια
- Ασφαλής επανεγκατάσταση
- Μετεγκατάσταση όπου απαιτείται
- Αξιοπρεπής έξοδος όπου χρειάζεται

ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΚΑΘΕ ΒΗΜΑ

Η αποσυμφόρηση των περιοχών υψηλού κινδύνου είναι πρόληψη, όχι τιμωρία.

ΥΓΕΙΑ ΖΩΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΟΠΩΝ

1 Εκδήλωση ΑΠ στις κατεχόμενες περιοχές

Εκδήλωση ΑΠ στις κατεχόμενες περιοχές

Ιός προέρχεται από τα κατεχόμενα και μεταδίδεται προς τις ελεύθερες περιοχές

Κατεχόμενες περιοχές

Μη ελεγχόμενη κτηνιατρική εποπτεία, ανεπαρκής βιοασφάλεια και εμπόριο ζώων χωρίς έλεγχο αυξάνουν τον κίνδυνο εισόδου και κυκλοφορίας νόσων.

Εκδήλωση ΑΠ

Κίνδυνος υπερπήδησης και μετάδοσης προς τις ελεύθερες περιοχές.

Απώλεια πλεονεκτήματος της νησιωτικότητας

Η Κύπρος, ως νησί με γεωγραφική απομόνωση, είχε φυσική προστασία από ζωονόσους. Το πλεονέκτημα αυτό έχει χαθεί λόγω:

- του μη ελεγχόμενου βόρειου συνόρου και των παράνομων διακινήσεων ζώων
- της οργάνωσης των μονάδων σε συστάδες (clusters) που διευκολύνουν την ταχεία μετάδοση.

Μη ελεγχόμενες από την Κυπριακή Δημοκρατία

Περιορισμένες δυνατότητες εποπτείας, ελέγχου και παρέμβασης.

Κύριες οδοί εισόδου και εξάπλωσης

Παράνομη διακίνηση ζώων και προϊόντων ζωικής προέλευσης

Κύρια οδός εισόδου ιού από τα κατεχόμενα.

Ανεπαρκής βιοασφάλεια στα κατεχόμενα

Έλλειψη ελέγχων, εμβολιασμών και μέτρων βιοασφάλειας.

Οργάνωση μονάδων σε συστάδες στις ελεύθερες περιοχές

Η εγγύτητα των μονάδων αυξάνει την ταχύτητα και έκταση μετάδοσης.

Κοινή χρήση υποδομών, υπηρεσιών και δρόμων

Κοινές μεταφορές, προσωπικό και εξοπλισμός ενισχύουν τον κίνδυνο.

Ανεπαρκής επιτήρηση και έγκαιρη ανίχνευση

Καθυστερημένη ανίχνευση σημαίνει καθυστερημένη αντίδραση.

Αποτέλεσμα: Αυξημένος κίνδυνος εισόδου και εξάπλωσης ΑΠ προς τις ελεύθερες περιοχές, με σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία των ζώων, στην οικονομία και στο διεθνές εμπόριο.

Το γάλα στηρίζει τον τόπο μας
Γεωγραφική απεικόνιση επηρεαζόμενων φαρμών
Ποιότητα για ένα καλύτερο αύριο
Κερύνεια
Τρίκωμο
Μόρφου
Λευκωσία
Στρόβολος
Λεύκα
Αμμόχωστος
Famagusta
A1
A3
2
2
6
28
9
9
26
37
Λάρνακα
Πάφος
Λεμεσός
Στηρίζουμε την Κυπριακή παραγωγή

Η συγκέντρωση μονάδων στις κτηνοτροφικές περιοχές

Από 121 πληγείσες μονάδες σε 7 επιδημιολογικές ενότητες

1 Συνολικές επιπτώσεις FMD

121
εκμεταλλεύσεις
επηρεάστηκαν από FMD και οδηγήθηκαν σε (θανάτωση)

14
βοοειδή

104
αιγοπρόβατα

3
χοίροι

2 Επιδημιολογική ομαδοποίηση

102
μονάδες

7
επιδημιολογικές ενότητες

Οι **102 μονάδες** αιγοπροβάτων **και βοοειδών** που βρίσκονταν στις 7 κτηνοτροφικές περιοχές λειτούργησαν επιδημιολογικά **ως 7 ενιαίες εστίες.**

3 7 κτηνοτροφικές περιοχές = 7 επιδημιολογικές ενότητες

Οι 102 από τις 121 πληγείσες μονάδες βρίσκονταν σε 7 κτηνοτροφικές περιοχές υψηλής πυκνότητας.

102 μονάδες
= 7 επιδημιολογικές ενότητες
(7 κτηνοτροφικές περιοχές)

Περιοχή 1 | Περιοχή 2 | Περιοχή 3 | Περιοχή 4 | Περιοχή 5 | Περιοχή 6 | Περιοχή 7

Κάθε κτηνοτροφική περιοχή λειτούργησε ως μία ενιαία επιδημιολογική ενότητα, λόγω της στενής χωροθέτησης και αλληλεπίδρασης των μονάδων.

Τι είναι επιδημιολογική ενότητα;

Μια επιδημιολογική ενότητα είναι μια ομάδα εκμεταλλεύσεων που βρίσκονται πολύ κοντά γεωγραφικά, έχουν κοινές υποδομές. ανθρώπινο δυναμικό, οχήματα και ροές ζώων και επομένως λειτουργούν επιδημιολογικά ως μία ενιαία μονάδα, με υψηλό κίνδυνο μετάδοσης νοσημάτων όπως ο FMD.

Το βασικό συμπέρασμα

Η συγκέντρωση πολλών μονάδων (102 μονάδες) σε μόλις 7 κτηνοτρεοφικές περιοχές είχε ως αποτέλεσμα τη μετατροπή τους σε 7 μεγάλες επιδημιολογικές εστίες, επιταχύνοντας τη μετάδοση του ιού και αυξάνοντας τις απώλειες.

Μήνυμα για το μέλλον

Η αποσυμφόρηση των κτηνοτροφικών περιοχών και η καλύτερη χωρική οργάνωση των μονάδων είναι κρίσιμη για την πρόληψη και τον έλεγχο μελλοντικών επιζωτιιών.

7 κτηνοτροφικές περιοχές = 7 επιδημιολογικές ενότητες

1.2.1 Απώλεια ζωικού κεφαλαίου

Επιπτώσεις της επιζωοτίας σε εκμεταλλεύσεις, γεωγραφική κατανομή και αποζημιώσεις

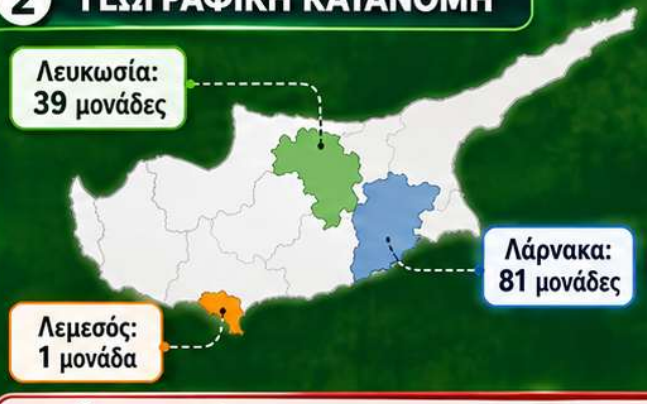
1 ΚΛΙΜΑΚΑ ΑΠΩΛΕΙΩΝ

121 εκμεταλλεύσεις | **84.133** ζώα θανατώθηκαν συνολικά

Βοοειδή	Αιγοπρόβατα	Χοίροι
14 μονάδες	104 μονάδες	3 μονάδες
3.018 ζώα	56.632 ζώα	24.483 ζώα

Αιγοπρόβατα: 100 παραγωγικές + 4 ζωεμπορικές μονάδες
Βοοειδή: 12 παραγωγικές μονάδες

2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

102 από τις **121** μονάδες βρίσκονταν σε 7 κτηνοτροφικές περιοχές υψηλής πυκνότητας

Η άναρχη και πυκνή χωροθέτηση συνέβαλε καθοριστικά στη διάδοση της επιζωοτίας.

3 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ

€17.288.069
καταβλήθηκαν μέχρι τώρα

Το ποσό περιλαμβάνει €2.654.277 σε προκαταβολές, καθώς και αποζημιώσεις για γάλα και ζωοτροφές.

Ζώα για τα οποία καταβλήθηκαν αποζημιώσεις

Αιγοπρόβατα:	Βοοειδή:	Χοίροι:
40.222 ζώα	2.514 ζώα	24.483 ζώα

4 ΜΕΣΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΑΝΑ ΖΩΟ

Τα στοιχεία αναδεικνύουν τόσο το μέγεθος της απώλειας ζωικού κεφαλαίου όσο και τη στενή σχέση της επιζωοτίας με τη συγκέντρωση μονάδων σε περιοχές υψηλής πυκνότητας.

Κατανομή γαλακτοπαραγωγής ανά κλίμακα ετήσιας παραγωγής
2025 • % της συνολικής παραγωγής • αριθμός μονάδων
Αγελαδινό γάλα
Κλίμακα ετήσιας παραγωγής
% συνολικής παραγωγής
Αριθμός μονάδων
Κάτω από 250 χιλ. 1,0% 32 μονάδες
250–500 χιλ. 5,1% 42 μονάδες
500 χιλ.–1 εκ. 17,2% 75 μονάδες
1–1,5 εκ. 17,8% 46 μονάδες
1,5–2 εκ. 16,4% 30 μονάδες
2–3 εκ. 17,0% 23 μονάδες
Πάνω από 3 εκ. 25,3% 19 μονάδες
Σύνολο μονάδων: 267
Μονάδες με FMD: 12
Αιγοπρόβειο γάλα
Κλίμακα ετήσιας παραγωγής
% συνολικής παραγωγής
Αριθμός μονάδων
Κάτω από 10 χιλ. 1,1% 180 μονάδες
10–25 χιλ. 4,1% 212 μονάδες
25–50 χιλ. 8,2% 197 μονάδες
50–100 χιλ. 18,8% 222 μονάδες
100–200 χιλ. 24,8% 155 μονάδες
200–400 χιλ. 23,5% 71 μονάδες
Πάνω από 400 χιλ. 19,4% 27 μονάδες
Σύνολο μονάδων: 1.064
Μονάδες με FMD: 63

Η συγκέντρωση της γαλακτοπαραγωγής δημιουργεί σοβαρό βιοκίνδυνο

72 μονάδες παρήγαγαν το 60% του αγελαδινού γάλακτος το 2025

ΠΡΟΛΗΨΗ ΣΗΜΕΡΑ ΑΣΦΑΛΕΣ ΑΥΡΙΟ

72 μονάδες

60% της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος

Μία μονάδα ήδη χάθηκε λόγω FMD

ΚΥΠΡΟΣ – ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
(72 μονάδες)

Σοβαρός κίνδυνος για τη γαλακτοπαραγωγή

- Υψηλή χωρική συγκέντρωση μονάδων
- Ταχεία μετάδοση σε περίπτωση νέας επιζωοτίας τύπου FMD
- Κίνδυνος απώλειας μεγάλου μέρους της παραγωγής γάλακτος
- Απειλή για την ανθεκτικότητα της γαλακτοκομικής βιομηχανίας

Η υπερσυγκέντρωση αυτών των 72 μονάδων συνιστά συστημικό κίνδυνο για ολόκληρη τη γαλακτοπαραγωγή.

Απαιτείται αποσυμφόρηση, βιοασφάλεια και χωρική αναδιοργάνωση των μονάδων.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ ΤΗ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ | ΑΣΦΑΛΕΣ ΤΡΟΦΙΜΟ | ΒΙΩΣΙΜΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η χωρική συγκέντρωση μονάδων αιγοπροβάτων δημιουργεί σοβαρό βιοκίνδυνο

27 μονάδες παρήγαγαν το 20% της γαλακτοπαραγωγής το 2025

ΥΓΙΗ ΖΩΑ
ΑΣΦΑΛΗ ΤΡΟΦΙΜΑ
ΙΣΧΥΡΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

FMD
Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

27 μονάδες
αιγοπροβάτων μεγάλης παραγωγικής σημασίας

20%
της γαλακτοπαραγωγής
Οι 27 μονάδες παρήγαγαν το 20% της γαλακτοπαραγωγής το 2025

4 μονάδες
ήδη χάθηκαν λόγω FMD
Η επιζωοτία αφήνει πραγματικές απώλειες.

ΚΥΠΡΟΣ – ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ

Μικρές αποστάσεις – Μεγάλος κίνδυνος

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Υψηλή χωρική συγκέντρωση μονάδων
Οι μονάδες βρίσκονται πολύ κοντά γεωγραφικά.

Ταχεία μετάδοση σε περίπτωση νέας επιζωοτίας τύπου FMD
Η εγγύτητα ευνοεί τη γρήγορη εξάπλωση του ιού.

Κίνδυνος απώλειας σημαντικού μέρους της γαλακτοπαραγωγής
Μία νέα επιζωοτία μπορεί να επηρεάσει μεγάλο ποσοστό της παραγωγής.

Απειλή για την ανθεκτικότητα της γαλακτοκομικής αλυσίδας
Κίνδυνος για μεταποίηση, θέσεις εργασίας και επισιτιστική ασφάλεια.

Η υπερσυγκέντρωση αυτών των 27 μονάδων συνιστά συστημικό κίνδυνο για τη γαλακτοπαραγωγή.

Απαιτείται αποσυμφόρηση, βιοασφάλεια και χωρική αναδιοργάνωση των μονάδων.

ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΟΥΜΕ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ
ΔΙΑΣΦΑΛΙΖΟΥΜΕ
ΤΟ ΑΥΡΙΟ

Στηρίζουμε την κυπριακή κτηνοτροφία
1.2.2 Απώλεια παραγωγής γάλακτος
Επίπτωση της επιζωοτίας στην παραγωγή γάλακτος και συγκέντρωση της παραγωγής
1. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΠΤΩΣΗ
112
παραγωγικές μονάδες
75
παρέδιδαν γάλα
16.226.314
λίτρα το 2025
4,06%
της συνολικής παραλαβής γάλακτος
52,75%
αγελαδινό γάλα
12
μονάδες
47,25%
αιγοπρόβειο γάλα
63
μονάδες
Η επίπτωση της νόσου ήταν δυσανάλογα συγκεντρωμένη σε μικρό αριθμό, κυρίως μεγαλύτερων και υψηλής παραγωγικότητας εκμεταλλεύσεων.
2. ΑΓΕΛΑΔΟΤΡΟΦΙΑ
12
προσβεβλημένες μονάδες
2.217
θηλυκά ζώα
8,56
εκατ. λίτρα γάλακτος το 2025
Οι 5 μεγαλύτερες μονάδες παρήγαγαν περίπου 62%
62%
0%
100%
Οι 8 μονάδες με >150 ζώα παρήγαγαν σχεδόν 89%
89%
0%
100%
3. ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ
63
προσβεβλημένες μονάδες
31.744
θηλυκά ζώα
7,67
εκατ. λίτρα γάλακτος
33 μονάδες με >300 ζώα παρήγαγαν πάνω από 90%
90%
0%
100%
30 μικρότερες μονάδες παρήγαγαν λιγότερο από 10%
10%
0%
100%
Η απώλεια παραγωγής γάλακτος ήταν σχετικά μικρή ως ποσοστό του συνόλου, αλλά ιδιαίτερα συγκεντρωμένη σε λίγες, μεγάλες και υψηλής παραγωγικότητας μονάδες.

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΕΩΣ 31 ΙΟΥΛΙΟΥ

Σύγκριση 2025–2026

Περισσότερο γάλα, ισχυρότερη ύπαιθρος, βιώσιμο μέλλον

Ποιότητα από τη φύση στο τραπέζι μας

ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ ΓΑΛΑ

- 2025: **183.563.949 L**
- 2026: **192.960.936 L**
- Μεταβολή: **+9.396.987 L**
- **+5,1%**

- Αύξηση παραδόσεων
- Θετική μεταβολή σε απόλυτο όγκο
- Ενίσχυση της συνολικής προσφοράς

ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟ ΓΑΛΑ

- 2025: **59.315.647 L**
- 2026: **54.889.190 L**
- Μεταβολή: **-4.426.457 L**
- **-7,5%**

- Μείωση παραδόσεων
- Απώλεια σημαντικού όγκου
- Αρνητική πίεση στην πρώτη ύλη

ΚΑΘΑΡΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

- Σύνολο 2025: **242.879.596 L**
- Σύνολο 2026: **247.850.126 L**
- Καθαρή μεταβολή: **+4.970.530 L**

- Η αύξηση στο αγελαδινό γάλα υπερκάλυψε τη μείωση στο αιγοπρόβειο
- Η συνολική εικόνα είναι θετική
- Όμως η μείωση στο αιγοπρόβειο είναι ουσιαστική

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Παρά τη συνολική καθαρή αύξηση των παραδόσεων γάλακτος κατά **4,97 εκατ. λίτρα,** το αιγοπρόβειο γάλα παρουσιάζει **απώλεια 4,43 εκατ. λίτρων** έως τις 31 Ιουλίου 2026, γεγονός με ιδιαίτερη σημασία για την επάρκεια της συγκεκριμένης πρώτης ύλης.

Βιώσιμη παραγωγή για το αύριο

ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΣ 2026

Με βάση τα στοιχεία έως 31 Ιουλίου 2026 και την εποχικότητα του 2025

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΡΟΒΛΕΨΗ

409,5 εκ. λίτρα

+9,7 εκ. λίτρα
+2,4% σε σχέση με το **2025**

ΔΥΟ ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΠΟΡΕΙΕΣ

ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ

330,4 εκ. λίτρα

+16,1 εκ. λίτρα
+5,1%

ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟ

79,1 εκ. λίτρα

−6,4 εκ. λίτρα
−7,5%

ΤΟ ΚΡΙΣΙΜΟ ΜΗΝΥΜΑ

- Η συνολική αύξηση προέρχεται αποκλειστικά από το αγελαδινό γάλα
- Σημαντική μείωση της διαθεσιμότητας αιγοπρόβειου γάλακτος
- Η συνολική εικόνα αποκρύπτει την πίεση στον αιγοπρόβειο τομέα

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Η προβλεπόμενη συνολική αύξηση κατά 2,4% συγκαλύπτει απώλεια 6,4 εκατ. λίτρων αιγοπρόβειου γάλακτος.

Πρόβλεψη υπό την παραδοχή ότι η μεταβολή έως 31/7 συνεχίζεται στο υπόλοιπο έτος με την εποχικότητα του 2025.

Αρχές για την ανασύσταση μονάδων μετά την επιζωοτία

Στήριξη βιώσιμων μονάδων – αποσυμφόρηση – βιοασφάλεια

Ο εμβολιασμός για τον αφθώδη πυρετό θα παραμείνει αναγκαίος για πολλά χρόνια ακόμη!

1 Επαγγελματίες κτηνοτρόφοι

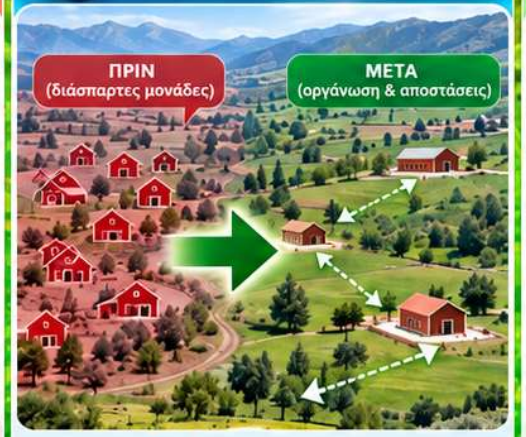
Προτεραιότητα με τεκμηρίωση από Κοινωνικές Ασφαλίσεις και επίσημα στοιχεία.

2 Όχι σε μη βιώσιμες μικρές μονάδες

<150 αιγοπρόβατα: αποζημίωση ή μετεγκατάσταση μόνο με νέο βιώσιμο σχέδιο.

3 Αποσυμφόρηση

Λιγότερες διάσπαρτες μονάδες – μεγαλύτερες αποστάσεις – συνένώσεις / εξαγορές.

4 Ενιαίες ζώνες βιοασφάλειας

Ελεγχόμενες είσοδοι, ηλεκτρονική καταγραφή, απολύμανση, σχέδιο κρίσης.

Ανασύσταση με βιωσιμότητα, χωρική οργάνωση και αυστηρή βιοασφάλεια.

Πυκνότητα κτηνοτροφικών περιοχών και ανάγκες διαχείρισης

Σύγκριση πολύ πυκνής και λιγότερο πυκνής χωροθέτησης μονάδων

ΠΟΛΥ ΠΥΚΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Απαιτείται άμεση αποσυμφόρηση και περίφραξη.

Η υπερσυγκέντρωση μονάδων αυξάνει τον επιδημιολογικό κίνδυνο.

ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΠΥΚΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Μπορεί να παραμείνει προς το παρόν ως έχει.

Κάθε συστάδα μονάδων πρέπει να περιφραχθεί και να διαθέτει κοινό ηλεκτρονικό σύστημα ελεγχόμενης εισόδου.

ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ | ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΕΙΣΟΔΟΣ | ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

Στόχος: λιγότερη πυκνότητα, σαφή όρια και ελεγχόμενη πρόσβαση σε κάθε κτηνοτροφική συστάδα.

Πού θέλουμε να πάμε – Το μέλλον της κτηνοτροφίας στην Κύπρο

Η σημερινή πρόκληση

Ένας τομέας σε κίνδυνο

Συστημικός κίνδυνος:
Η υπερσυγκέντρωση κτηνοτροφικών μονάδων, ιδιαίτερα παραγωγικών, καθιστά τον τομέα ευάλωτο σε επιζωοτίες (π.χ. αφθώδης πυρετός).

Η στρατηγική κατεύθυνση

Ενίσχυση και αναδιάρθρωση των θεμελίων

Το αναμενόμενο αποτέλεσμα

Ένας ανθεκτικός, βιώσιμος και ανταγωνιστικός τομέας

- Ασφάλεια εφοδιασμού & παραγωγική επάρκεια
- Υψηλότερη ποιότητα & προστιθέμενη αξία
- Βιώσιμο εισόδημα για τους κτηνοτρόφους
- Ανθεκτικότητα σε μελλοντικές κρίσεις (π.χ. επιζωοτίες, κλίμα)

Όραμα: Μια σύγχρονη, ανθεκτική και μακροπρόθεσμα βιώσιμη κτηνοτροφία που στηρίζει την επισιτιστική ασφάλεια, την οικονομία και την ύπαιθρο της Κύπρου

Παραγωγικότητα κτηνοτροφικού τομέα ως σύστημα παραγωγής

Πυλώνας 1
Ζωοτροφές και εισροές

Το κόστος των ζωοτροφών εισαγόμενων ή εγχώριων καθορίζει τη βιωσιμότητα

Πυλώνας 2
Ζώα και παραγωγικότητα

Υγεία, γενετική, ευζωία κλίμα, διαχείριση, αποδόσεις

Πυλώνας 3
Βέλτιστη αξιοποίηση γάλακτος και κρέατος

Ορθολογική χρήση ποιότητα, μεταποίηση, αξία

Αποτέλεσμα: Ανταγωνιστική και βιώσιμη κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία στην Κύπρο: Διπλής κατεύθυνσης παραγωγή

Τα βοοειδή παράγουν γάλα και κρέας — όμως αξιοποιείται σχεδόν αποκλειστικά το γάλα

Βοοειδή

Παραγωγή γάλακτος

Κρέας: δευτερεύον προϊόν

Στο επίκεντρο μόνο το γάλα — η παραγωγή κρέατος παραμένει σε μεγάλο βαθμό παραμελημένη

Διπλής χρήσης παραγωγικά ζώα

Ίδιοι πόροι

Μεγαλύτερη αξία για την ύπαιθρο

Βιώσιμη κτηνοτροφία στην Κύπρο

Αιγοπρόβατα

Παραγωγή γάλακτος

Παραγωγή κρέατος

Τα αιγοπρόβατα αποτελούν επίσης σύστημα διπλής παραγωγής: γάλα και κρέας

Κρίσιμη ανάγκη: ολοκληρωμένη αξιοποίηση των βοοειδών για γάλα και κρέας

Εξαγωγές Χαλλουμιού και Κόστος Παραγωγής

(κόστος γάλακτος + εργοστασιακό κόστος)

Κυπριακό Προϊόν Παγκόσμια Αξία

Χαλλούμι της Κύπρου σε όλο τον κόσμο

ΚΑΘΑΡΟ ΒΑΡΟΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ (KG)

ΑΞΙΑ (€)

Κόστος παραγωγής χαλλουμιού ανά σενάριο (€/kg)

Ένα κυπριακό προϊόν, παγκόσμια πορεία

ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΧΑΛΛΟΥΜΙΟΥ

Προϊόν Ευρύτερης Αγοράς

Κυπριακό χαλλούμι σε όλο τον κόσμο

Η μεγάλη διεύρυνση των εξαγωγών αύξησε τον όγκο πωλήσεων, αλλά περιόρισε τη δυνατότητα διατήρησης πολύ υψηλών τιμών πώλησης.

ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ

- Ταχεία αύξηση εξαγωγών
- Διεύρυνση αγορών και όγκου
- Το χαλλούμι έπαψε να λειτουργεί μόνο ως niche προϊόν

ΠΙΕΣΗ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ

Υψηλές τιμές → **ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΑΓΟΡΑ**

Περιστότερος όγκος χαμηλότερες τιμές

- Μεγαλύτερος ανταγωνισμός
- Περιορισμός περιθωρίου πολύ υψηλών τιμών
- Οι τιμές πώλησης δεν αυξήθηκαν ανάλογα με το κόστος παραγωγής

ΑΝΙΣΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ

- Υψηλότερο κόστος παραγωγής
- Η τιμή δεν κάλυπτε το κόστος στον ίδιο βαθμό
- Μεγαλύτερη πίεση στη βιωσιμότητα

ΑΓΕΛΑΔΕΣ

- Σχετικά ευνοϊκότερη δομή κόστους
- Καλύτερη απορρόφηση της πίεσης τιμών
- Μικρότερη σχετική επίπτωση

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Η εξαγωγική επέκταση του χαλλουμιού δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχα υψηλές τιμές ώστε να καλύπτεται το κόστος παραγωγής των αιγοπροβάτων στον ίδιο βαθμό όπως στην αγελαδοτροφία.

Βιώσιμη κτηνοτροφία για το αύριο

Το Χαλλούμι ΠΟΠ αυξάνει δραστικά τη ζήτηση για αιγοπρόβειο γάλα

Μετά την κατοχύρωση του Χαλλουμιού ως Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ), η συμμόρφωση με την απαιτούμενη αναλογία στο μεικτό χαλλούμι δημιουργεί πολύ μεγάλο πρόσθετο έλλειμμα σε αιγοπρόβειο γάλα.

Πρόσθετες ανάγκες αιγοπρόβειου γάλακτος για Χαλλούμι ΠΟΠ

Με βάση αναλογία 49/51 αγελαδινού / αιγοπρόβειου γάλακτος στο μεικτό χαλλούμι

Τι δείχνουν τα στοιχεία

- Η παραγωγή αιγοπρόβειου γάλακτος που σήμερα μπαίνει στο μεικτό χαλλούμι δεν επαρκεί.
- Η εφαρμογή του καθεστώτος ΠΟΠ αυξάνει θεαματικά τις ανάγκες για αιγοπρόβειο γάλα.
- Το πρόσθετο έλλειμμα παραμένει υψηλό σε όλους τους μήνες.
- Απαιτείται ενίσχυση της αιγοπροβατοτροφίας, αύξηση παραγωγικότητας και καλύτερη οργάνωση της αλυσίδας αξίας.

Αγελαδινό στο μεικτό (49%): 184,59 εκατ. L

Απαιτούμενο αιγοπρόβειο (51%): 192,12 εκατ. L

Αιγοπρόβειο στο μεικτό (υφιστάμενο): 48,08 εκατ. L

Συνολική πρόσθετη απαιτούμενη ποσότητα: 144,04 εκατ. L

Συμπέρασμα: Η κατοχύρωση του Χαλλουμιού ως ΠΟΠ καθιστά επιτακτική την ταχεία ενίσχυση της παραγωγής αιγοπρόβειου γάλακτος.

Πώς εξασφαλίζουμε 200.000 τόνους αιγοπρόβειου γάλακτος;

Υπολογισμός αναγκών σε θηλυκά ζώα και στρατηγική για βιώσιμη αύξηση της παραγωγής

Υπολογισμός απαιτούμενου ζωϊκού πληθυσμού

Στόχος παραγωγής γάλακτος
200.000 τόνοι/έτος
(200.000.000 λίτρα)

÷

Μέση ετήσια απόδοση ανά θηλυκό ζώο
450 λίτρα/έτος

=

Απαιτούμενα θηλυκά ζώα
≈ 444.400 αιγοπρόβατα

Τι σημαίνει αυτό;

- Για παραγωγή 200.000 τόνων αιγοπρόβειου γάλακτος **απαιτούνται** περίπου **444.400 παραγωγικά θηλυκά.**
- Η αύξηση της παραγωγής δεν μπορεί να βασιστεί μόνο στην αύξηση του αριθμού των ζώων.
- Απαιτείται ταχεία και **βιώσιμη ενίσχυση** της γαλακτοπαραγωγής ανά ζώο.

Η μόνη βιώσιμη πορεία: Αντικατάσταση & Γενετική Βελτίωση

Πρόγραμμα αντικατάστασης παραγωγικών ζώων

Σταδιακή αντικατάσταση ζώων με υψηλής γαλακτοπαραγωγής ζώα από υφιστάμενες μονάδες.

+

Πρόγραμμα γενετικής βελτίωσης από τοπικούς πληθυσμούς

Συστηματική επιλογή και αναπαραγωγή των καλύτερων ζώων των κυπριακών φυλών, για διατηρήσιμη και μακροπρόθεσμη αύξηση της γαλακτοπαραγωγής.

Αναμενόμενα οφέλη

- Κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης, ιδίως μετά την κατοχύρωση του Χαλλουμιού ως ΠΟΠ.
- Αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.
- Ενίσχυση της βιωσιμότητας του κλάδου και της επισιτιστικής ασφάλειας της χώρας.

Στόχος: 200.000 τόνοι αιγοπρόβειου γάλακτος μέσω στοχευμένης αντικατάστασης υψηλής απόδοσης ζώων και παράλληλου προγράμματος γενετικής βελτίωσης.

ΧΑΛΛΟΥΜΙ ΠΟΠ

Αναπαραγωγική αντικατάσταση μέσω μεταφοράς εμβρύων

Η βιώσιμη αύξηση της παραγωγικότητας απαιτεί οργανωμένη γενετική ανανέωση, σωστή καταγραφή και αποφυγή γενετικής κατάπτωσης

Πώς λειτουργεί το σύστημα;

Μονάδες-δότες

Επιλογή θηλυκών πολύ υψηλής γαλακτοπαραγωγής από υφιστάμενες εκτροφές

Μεταφορά εμβρύων

Λήψη και μεταφορά εμβρύων από επιλεγμένα ζώα υψηλής γενετικής αξίας

Μονάδες-λήπτες

Εμφύτευση σε ζώα-λήπτες για ταχεία αναπαραγωγική αντικατάσταση του ζωικού κεφαλαίου

Νέα γενιά υψηλής απόδοσης

Παραγωγή θηλυκών ζώων με ανώτερα παραγωγικά χαρακτηριστικά

Τι απαιτείται παράλληλα;

- Εθνικό πρόγραμμα καταγραφής πληθυσμού και γενεαλογίας.
- Συστηματική παρακολούθηση παραγωγής, συγγένειας και αναπαραγωγής.
- Έλεγχος ζευγαρωμάτων ώστε να αποφεύγεται η γενετική κατάπτωση / αιμομιξία.
- Συνεχής αξιολόγηση των γραμμών υψηλής παραγωγικότητας.

Η μόνη ασφαλής πορεία: Μεταφορά Εμβρύων + Εθνική Καταγραφή Πληθυσμού

Πρόγραμμα αναπαραγωγικής αντικατάστασης

Η ταχεία ανανέωση του ζωικού κεφαλαίου πρέπει να γίνεται από αποδεδειγμένα υψηλοπαραγωγές μονάδες-δότες προς μονάδες-λήπτες σε εθνική κλίμακα.

Πρόγραμμα εθνικής γενετικής διαχείρισης

Η πανεθνική καταγραφή των ζώων εξασφαλίζει γενετική ποικιλότητα, αποτρέπει τη γενετική κατάπτωση και στηρίζει μακροπρόθεσμα τη βελτίωση των τοπικών πληθυσμών.

Αναμενόμενα οφέλη

- Ταχύτερη δημιουργία θηλυκών υψηλής παραγωγικότητας
- Βελτίωση της παραγωγής γάλακτος ανά ζώο
- Μακροχρόνια γενετική ασφάλεια και βιωσιμότητα του κλάδου

Συμπέρασμα: Η αναπαραγωγική αντικατάσταση πρέπει να βασιστεί στη μεταφορά εμβρύων από μονάδες-δότες υψηλής παραγωγικότητας, σε παράλληλη εφαρμογή με εθνικό πρόγραμμα καταγραφής για αποφυγή γενετικής κατάπτωσης.

Αγελαδοτροφία και σφαγές: αποκλίνουσες τάσεις

Δείκτης 2012 = 100

Περισσότερο γάλα, διαφορετικές ισορροπίες

Ισχυρότερη γαλακτοπαραγωγή

Σταθερές συνολικές σφαγές

Ισχυρότερη γαλακτοπαραγωγή, σταθερές συνολικές σφαγές, λιγότεροι ενήλικοι ταύροι.

Η γαλακτοπαραγωγή αυξάνεται σημαντικά (+65% από το 2012).

Οι **συνολικές σφαγές** (μοσχάρια + νεαρά βοοειδή + ταύροι) **παραμένουν σχεδόν σταθερές.**

Οι σφαγές ενηλίκων ταύρων μειώνονται (-28% από το 2012).

Οι κατηγορίες μοσχάρια και νεαρά βοοειδή περιλαμβάνουν και θηλυκά.

Μοσχάρια ≤8 μηνών στις εκμεταλλεύσεις

Η διαφορά φύλου διευρύνεται μετά το 2017

Το αύριο της κτηνοτροφίας ξεκινά από τα μοσχάρια

Αριθμός ζώων στις εκμεταλλεύσεις (ηλικίας ≤8 μηνών)

Υγιή μοσχάρια, βιώσιμη κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία στηρίζει την ύπαιθρο

Πηγή: Στοιχεία εκμεταλλεύσεων (όπως στην αρχική εικόνα) | Μοσχάρια ηλικίας ≤8 μηνών

Ισχυρή κτηνοτροφία για ένα βιώσιμο μέλλον

Συνολικός πληθυσμός και συνολικές σφαγές αιγοπροβάτων στην Κύπρο (2009–2024)

Σύγκριση αποθέματος ζώων και ετήσιων σφαγών

Κυπριακή Κτηνοτροφία Στήριξη στην Τοπική Παραγωγή

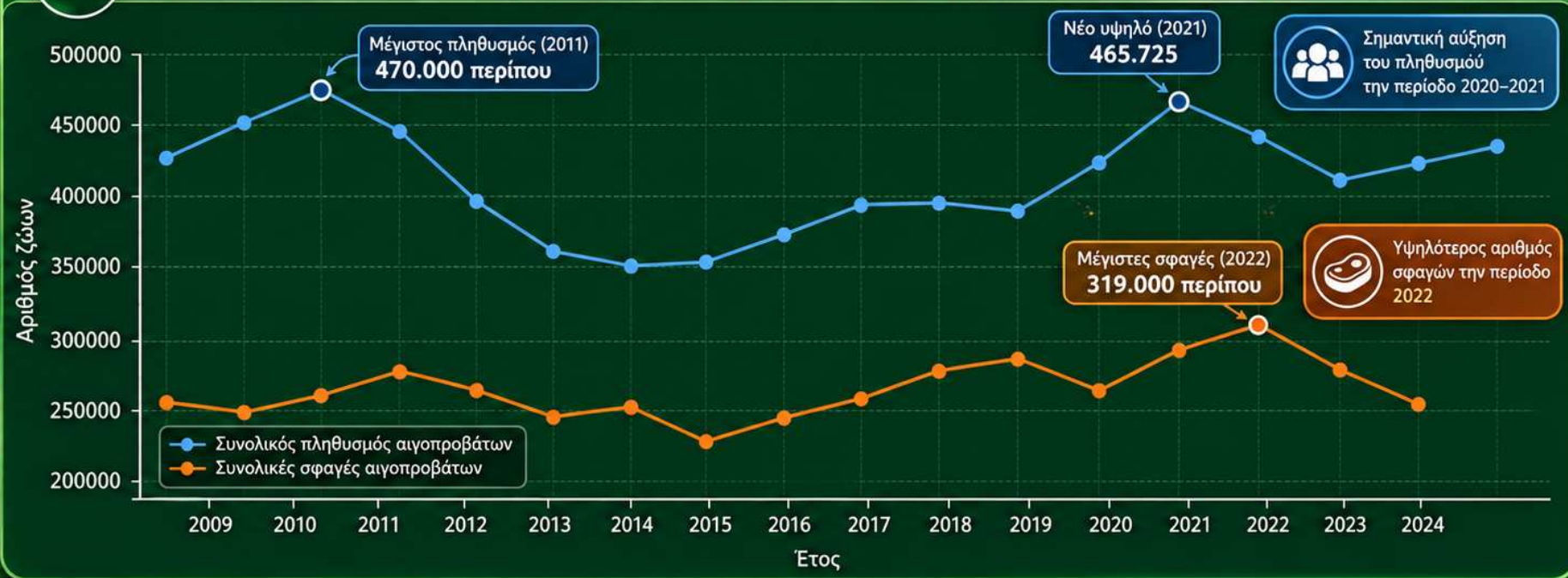
Η Κύπρος παράγει με αξία

Αιγοπρόβατα Δύναμη της Κυπριακής Υπαίθρου

Παράδοση Ποιότητα Μέλλον

Εξέλιξη συνολικού πληθυσμού και σφαγών αιγοπροβάτων (2009–2024)

Οι σφαγές δεν ακολουθούν γραμμικά τη διακύμανση του συνολικού πληθυσμού.

Παρατηρούνται περίοδοι όπου ο πληθυσμός αυξάνεται ενώ οι σφαγές μειώνονται, και αντίστροφα, γεγονός που υποδηλώνει την επίδραση και άλλων παραγόντων στην εγχώρια παραγωγή και κατανάλωση.

Κυπριακά Προϊόντα Κοντά στον Άνθρωπο

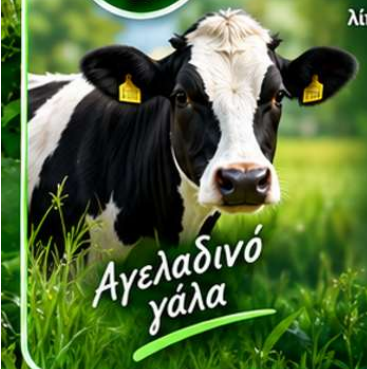
Αναλογία λίπους/πρωτεΐνης ανά είδος γάλακτος

Κατανομή μονάδων ανά κατηγορία για αγελαδινό, πρόβειο και αίγινο γάλα

Ποιότητα στο γάλα μας

Αγελαδινό γάλα: αναλογία λίπους/πρωτεΐνης

Μονάδες ανά αναλογία λίπους/πρωτεΐνης, n=128

Στόχος: διατήρηση εντός επιθυμητών ορίων και μείωση ακραίων αποκλίσεων.

Πρόβειο γάλα: αναλογία λίπους/πρωτεΐνης

Μονάδες ανά αναλογία λίπους/πρωτεΐνης, n=20

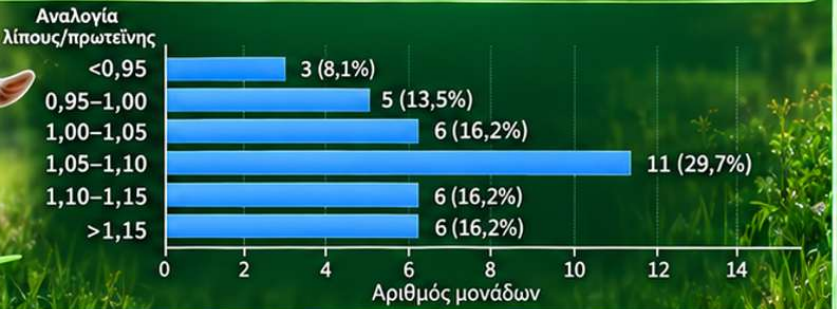

Στόχος: αξιοποίηση ως δείκτης διατροφής, μεταβολικής κατάστασης και τεχνολογικής αξίας.

Αιγινό γάλα: αναλογία λίπους/πρωτεΐνης

Μονάδες ανά αναλογία λίπους/πρωτεΐνης, n=37

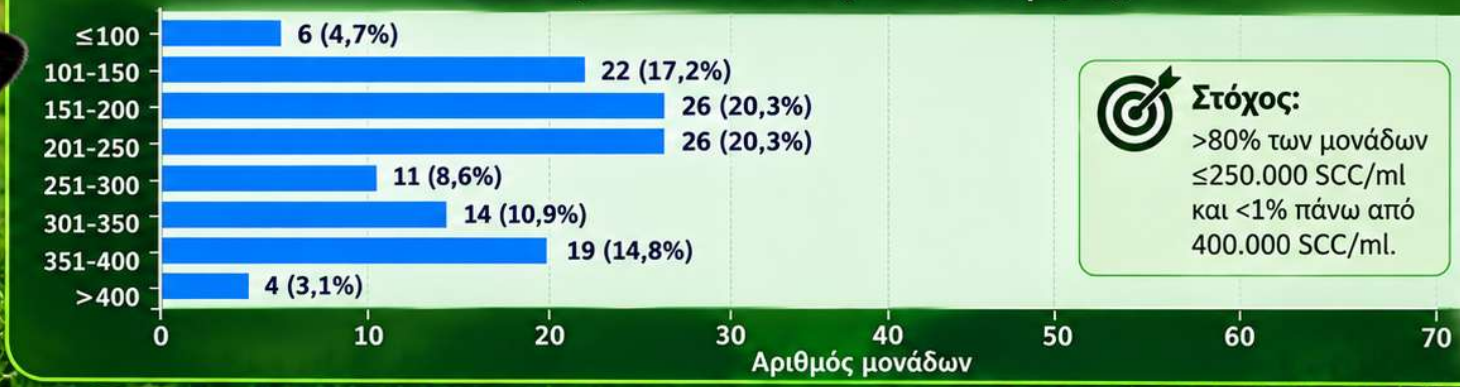

Στόχος: βάση αναφοράς ανά είδος, φυλή, εποχή και σύστημα εκτροφής.

Αγελαδινό γάλα: σωματικά κύτταρα (SCC)

Στόχος:
>80% των μονάδων ≤250.000 SCC/ml και <1% πάνω από 400.000 SCC/ml.

Αγελαδινό γάλα: μικροβιακός φόρτος

Στόχος:
διατήρηση καθολικής συμμόρφωσης κάτω από 100.000 cfu/ml.

Η παρακολούθηση των σωματικών κυττάρων και του μικροβιακού φορτίου συμβάλλει στην παραγωγή ασφαλούς, υψηλής ποιότητας αγελαδινού γάλακτος.

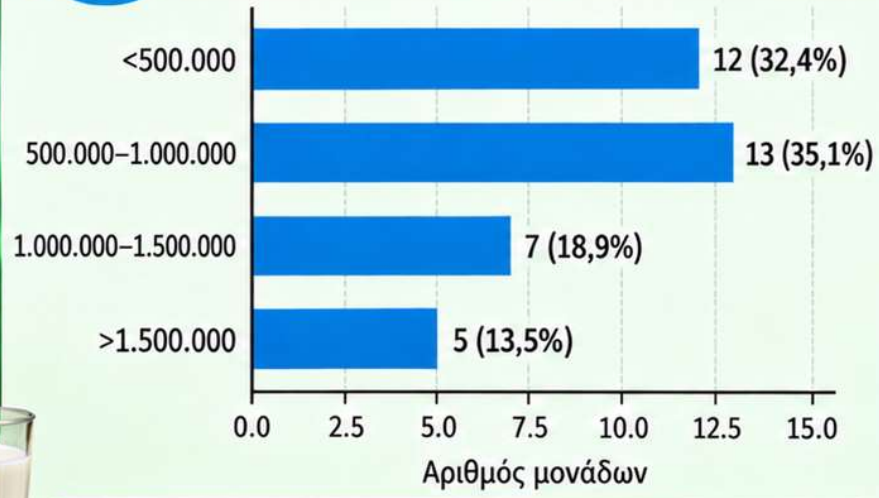
Ποιότητα στην πράξη

Μικροβιακός φόρτος ανά είδος γάλακτος

Συγκριτική κατανομή μονάδων για αίγινο και πρόβειο γάλα

Αιγινό γάλα: μικροβιακός φόρτος

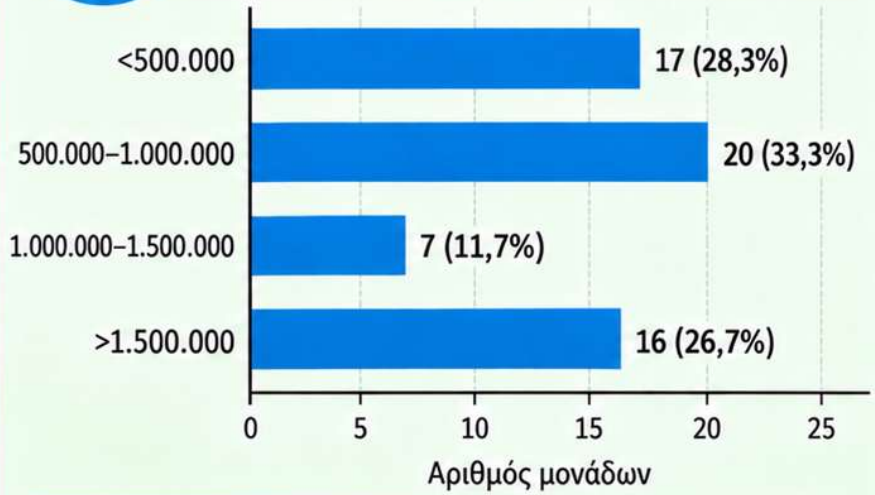
Μονάδες ανά εύρος μικροβιακού φορτίου (cfu/ml), n=37

Στόχος: <5% των μονάδων πάνω από 1.500.000 cfu/ml.

Πρόβειο γάλα: μικροβιακός φόρτος

Μονάδες ανά εύρος μικροβιακού φορτίου (cfu/ml), n=60

Στόχος: <10% των μονάδων πάνω από 1.500.000 cfu/ml.

Πού πάμε στο μέλλον;

Από τη σημερινή ευαλωτότητα σε ένα ανθεκτικό και παραγωγικό κτηνοτροφικό σύστημα

Χωρική αναδιοργάνωση

Αποσυμφόρηση περιοχών και καλύτερη κατανομή μονάδων

Βιοασφάλεια και ανθεκτικότητα

Περίφραξη, έλεγχος εισόδων, ζώνες προστασίας, πρόληψη επιζωοτιών

Παραγωγική αναβάθμιση

Γενετική βελτίωση, ευζωία, διαχείριση, σταβλικές υποδομές

Αλυσίδα αξίας και ανταγωνιστικότητα

Καλύτερη αξιοποίηση γάλακτος και κρέατος, ποιότητα, μεταποίηση

Στόχος: Ανθεκτική, βιώσιμη και ανταγωνιστική κτηνοτροφία

→ *Προς ένα σύστημα παραγωγής υψηλής παραγωγικότητας, όπως αναλύεται στη συνέχεια*

Σύνοψη 12ετών στρατηγικών στόχων αναδιοργάνωσης της κτηνοτροφίας

3.1 Αιγοπροβατοτροφία

- 2× αιγοπρόβειο γάλα μέσω παραγωγικότητας
- 10.000 θηλυκά/έτος & 100 πυρήνες
- πάχυνση αμνοεριφίων, κρέας, ποιότητα & κόστος

3.2 Αγελαδοτροφία

- 10.000 L/αγελάδα με μικρότερο πληθυσμό
- Ποιότητα γάλακτος, ευζωία και πυκνότητα
- 20–25k μόσχοι/έτος για πάχυνση και βόειο κρέας

Ποιότητα γάλακτος | Ευζωία & πυκνότητα | Μόσχοι για πάχυνση

Ολοκληρωμένη στρατηγική

Από την ανάκαμψη μετά τον ΑΠ σε ανθεκτικό, ποιοτικό και ανταγωνιστικό παραγωγικό σύστημα

Κοινή κατεύθυνση: λιγότερη ευαλωτότητα, υψηλότερη παραγωγικότητα, καλύτερη ποιότητα γάλακτος/κρέατος, σαφής χωρική οργάνωση

3.4 Βιοασφάλεια & επιτήρηση

- Κτηνίατρος αναφοράς ανά μονάδα
- Υποχρεωτικά σχέδια βιοασφάλειας
- Πλήρης ιχνηλασιμότητα, έλεγχος εμπορίου και έγκαιρη προειδοποίηση

3.3 Βιωσιμότητα & δεδομένα

- Οικονομική / παραγωγική / περιβαλλοντική αξιολόγηση
- Συνεχής επιστημονική και τεχνική υποστήριξη
- Ηλεκτρονικός φάκελος, δείκτες απόδοσης και ετήσια αξιολόγηση

3.5 Χωροθέτηση & αναδιοργάνωση

- Νέες μονάδες μόνο σε προκαθορισμένες περιοχές
- Αποστάσεις και διαχωρισμός ειδών / δραστηριοτήτων
- Όρια πυκνότητας και αναδιοργάνωση περιοχών ΑΠ

3.1 Στρατηγικοί στόχοι 12 ΕΤΙΑΣ για την αιγοπροβατοτροφία

Στόχος: παραγωγικότερος, οργανωμένος και βιώσιμος κλάδος — με επίκεντρο γάλα, κρέας και χαλλούμι ΠΟΠ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 12ΕΤΙΑΣ

Διπλασιασμός της συνολικής παραγωγής αιγοπρόβειου γάλακτος

μέσω παραγωγικότητας ανά ζώο — όχι μέσω ανεξέλεγκτης αύξησης του ζωικού πληθυσμού

Ετήσια ανανέωση 10.000 θηλυκά/έτος
επιλεγμένα ζώα + εμβρυομεταφορές

Ελάχιστη απόδοση ≥300 λίτρα ανά γαλακτική περίοδο

Γενετική βάση 100 πυρήνες
νέοι πυρήνες αναφοράς

Προστιθέμενη αξία ΠΟΠ
ποιότητα γάλακτος

Α. Γάλα, Παραγωγική και γενετική αναβάθμιση

1 Πιστοποιημένα ζώα

Επιλεγμένα θηλυκά από πληθυσμούς αναφοράς· συμπλήρωση με εισαγωγές όπου απαιτείται.

2 Πυρήνες αναφοράς

Καταγραφές, γενετική αξιολόγηση, επιλογή γεννητόρων, τεχνητή σπερματέγχυση και έμβρυα.

3 Αντικατάσταση χαμηλής παραγωγικότητας

Σταδιακή ανανέωση με γενετικά βελτιωμένα ζώα, χωρίς απώλεια γενετικής ποικιλότητας.

4 Προστασία ντόπιων πληθυσμών

Επιστημονική καθοδήγηση για διατήρηση των προσαρμοσμένων τοπικών πληθυσμών.

5 Ποιότητα γάλακτος

Μικροβιακό φορτίο, σωματικά κύτταρα και χημική σύσταση για υψηλότερη αξία στο χαλλούμι ΠΟΠ.

6 Πάχυνση αμνοεριφίων

Έγκαιρη απομάκρυνση νεαρών ζώων που δεν προορίζονται για αναπαραγωγή· λιγότερος συνωστισμός και κόστος.

Β. Κρέας, ποιότητα και οικονομική βιωσιμότητα

7 Κρέας ως δεύτερο εισόδημα

Οργανωμένη παραγωγή και εμπορία αιγοπρόβειου κρέατος για σταθερή συμπληρωματική κερδοφορία.

8 Δείκτες κόστους

Κόστος παραγωγής γάλακτος και κρέατος για βιώσιμα μοντέλα οργάνωσης και διαχείρισης.

Αποτέλεσμα: μεγαλύτερη παραγωγικότητα ανά ζώο, καλύτερη ποιότητα γάλακτος, οργανωμένη αξιοποίηση κρέατος και ισχυρότερη οικονομική ανθεκτικότητα.

3.2 Στρατηγικοί στόχοι 12 ΕΤΙΑΣ για την αγελαδοτροφία

Στόχος: μικρότερος και αποδοτικότερος ζωικός πληθυσμός — υψηλή ποιότητα γάλακτος, ευημερία και οργανωμένη αξιοποίηση κρέατος

ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

≥10.000 λίτρα γάλακτος ανά αρμεγόμενη αγελάδα

χωρίς αισθητή αύξηση της συνολικής παγκύπριας παραγωγής — λιγότερα ζώα, χαμηλότερο κόστος, λιγότερες ζωοτροφές

Γενετική βελτίωση

12ετής χρηματοδότηση · μετά αυτονομία αγοράς

Ποιότητα γάλακτος

Σωματικά κύτταρα <200.000/ml

Αποδοτικότητα

Ίδια παραγωγή με μικρότερο πληθυσμό

Δεύτερο εισόδημα

20.000–25.000 μόσχοι/έτος σε πάχυνση

Α. Γάλα: παραγωγικότητα, ποιότητα και αξία

1 Γενετική αξιολόγηση

Καταγραφή παραγωγής, ποιότητας, γονιμότητας, μακροζωίας, ανθεκτικότητας και ευημερίας. Επιδότηση μόνο μέχρι το όριο παραγωγικότητας.

2 Ποιότητα γάλακτος

Μείωση μικροβιακού φορτίου και σωματικών κυττάρων · βελτίωση πρωτεΐνης, λίπους και καζεΐνης.

3 Πληρωμή βάσει αξίας

Αμοιβή γάλακτος με βάση ποιοτικά χαρακτηριστικά και απόδοση τυροκόμησης.

4 Υγεία και ευημερία

Έμφαση σε υγεία, συνθήκες διαβίωσης και συστηματική παρακολούθηση.

Β. Κρέας, βιοασφάλεια και οργάνωση μονάδων

5 Μονάδες πάχυνσης

Οργανωμένη πάχυνση για καλύτερη αξιοποίηση των αρσενικών ζώων.

6 Κυπριακό βόειο κρέας

Αξιοποίηση 20.000–25.000 αρσενικών ετησίως.

7 Κατάλληλη πυκνότητα ζώων

Μείωση επιδημιολογικού κινδύνου και καλύτερη οργάνωση μονάδων.

Αποτέλεσμα: αποδοτικότερη αγελαδοτροφία, καλύτερη ποιότητα γάλακτος, περιορισμένο επιδημιολογικό ρίσκο και οργανωμένη αλυσίδα κυπριακού βόειου κρέατος.

Βιώσιμη Κτηνοτροφία Ισχυρότερο Αύριο

3.3. Βιωσιμότητα, επιστημονική υποστήριξη και διαχείριση των μονάδων

Κυπριακό Προϊόν Παγκόσμια Αξία

Στόχος: Βιώσιμες, παραγωγικές και ανταγωνιστικές μονάδες με επιστημονική καθοδήγηση και διαφάνεια στη διαχείριση.

1 Αξιολόγηση βιωσιμότητας

Όλες οι μονάδες, και ιδιαίτερα οι μεσαίες και μεγάλες, να ενταχθούν σε πρόγραμμα αξιολόγησης της **οικονομικής, παραγωγικής και περιβαλλοντικής** τους βιωσιμότητας.

2 Επιστημονική και τεχνική υποστήριξη

Διαχείριση κοπαδιού

Διατροφή

Γενετική βελτίωση

Αναπαραγωγή

Πρόληψη ασθενειών

Ποιότητα γάλακτος

Μείωση κόστους

Επιστήμη για παραγωγικά αποτελέσματα

Παροχή συνεχούς επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης για τη διαχείριση του κοπαδιού, τη διατροφή, την αναπαραγωγή, τη γενετική βελτίωση, την πρόληψη ασθενειών, την ποιότητα του γάλακτος και τη μείωση του κόστους παραγωγής.

3 Ηλεκτρονικός φάκελος μονάδας

Δημιουργία ηλεκτρονικού φακέλου για κάθε μονάδα, με καταγραφή και ενημέρωση σε πραγματικό χρόνο όλων των κρίσιμων δεδομένων.

- Ζωικός πληθυσμός σε ζωντανό χρόνο
- Γεννήσεις
- Θάνατοι
- Μετακινήσεις
- Εμβολιασμοί
- Θεραπείες
- Χρήση αντιβιοτικών
- Παραγωγή γάλακτος
- Αποτελέσματα ποιοτικών αναλύσεων

Δεδομένα για καλύτερες αποφάσεις

4 Δείκτες απόδοσης και σύνδεση με ενισχύσεις

Καθιέρωση μετρήσιμων δεικτών απόδοσης ανά μονάδα και ετήσια αξιολόγηση της προόδου, ώστε οι ενισχύσεις να συνδέονται με πραγματικά και επαληθεύσιμα αποτελέσματα.

Απόδοση που επιβραβεύει τη βιωσιμότητα

Παραγωγικοί δείκτες

Οικονομικοί δείκτες

Περιβαλλοντικοί δείκτες

Δείκτες υγείας και ευζωίας

Δείκτες ποιότητας γάλακτος

Συνεχής παρακολούθηση - Επιστημονική καθοδήγηση - Τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων - Σύνδεση με αποτελέσματα

Κυπριακή Γη Δύναμη Ζωής

3.4. Κτηνιατρική επιτήρηση και βιοασφάλεια

Υγιή Ζώα
Ασφαλή Τρόφιμα
Ισχυρή Κοινωνία

1 Κτηνίατρος αναφοράς για κάθε μονάδα

Υποχρεωτική εγγραφή κτηνιάτρου αναφοράς για κάθε κτηνοτροφική μονάδα, με σαφώς καθορισμένη ευθύνη για:

- Εφαρμογή υγειονομικού προγράμματος
- Δήλωση νοσημάτων
- Βιοασφάλεια
- Τήρηση αρχείων

2 Ενισχυμένη κτηνιατρική παρουσία και επιτήρηση

Εφαρμογή αυστηρότερων απαιτήσεων κτηνιατρικής παρουσίας και επιτήρησης στις μεγάλες μονάδες και στις περιοχές υψηλής πυκνότητας ζώων.

- Μεγάλες μονάδες
- Περιοχές υψηλής πυκνότητας ζώων

3 Σχέδια βιοασφάλειας ανά μονάδα

Καθιέρωση υποχρεωτικών σχεδίων βιοασφάλειας ανά μονάδα, που θα περιλαμβάνουν:

- Έλεγχο εισόδου προσώπων και οχημάτων
- Απολυμάνσεις
- Χώρους απομόνωσης
- Διαχείριση νεκρών ζώων
- Ελεγχόμενη προμήθεια ζωικού κεφαλαίου

4 Ιχνηλασιμότητα & έλεγχος εμπορίου ζώων

Πλήρης ιχνηλασιμότητα όλων των μετακινήσεων ζώων και αυστηρός έλεγχος του εμπορίου, ώστε να αποτραπούν πρακτικές που συνέβαλαν στην είσοδο και εξάπλωση του ΑΠ.

- Καταγραφή μετακινήσεων
- Έλεγχος εμπορίου
- Αποτροπή παράνομων πρακτικών

5 Επιδημιολογική επιτήρηση και έγκαιρη προειδοποίηση

Δημιουργία μόνιμου μηχανισμού επιδημιολογικής επιτήρησης και έγκαιρης προειδοποίησης, με:

- Τακτικές δειγματοληψίες
- Ανάλυση κινδύνου
- Άμεση ενεργοποίηση σχεδίων αντιμετώπισης

Πρόληψη Σήμερα — ΥΓΙΗ ΖΩΑ | ΑΣΦΑΛΗ ΤΡΟΦΙΜΑ | ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ | ΠΙΟ ΑΣΦΑΛΗΣ ΑΥΡΙΟ — Για όλους

Βιώσιμη Κτηνοτροφία Ισχυρή Υπαίθρος

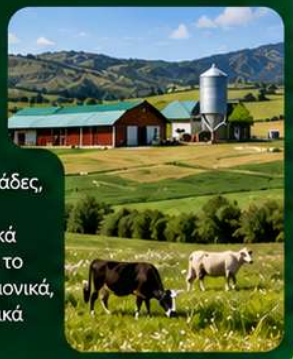
3.5. Χωροταξικός σχεδιασμός και ανάπτυξη υποδομών

Σχεδιάζουμε το μέλλον της υπαίθρου

Στόχος: ασφαλής, βιώσιμη και επιστημονικά τεκμηριωμένη χωροθέτηση της κτηνοτροφικής παραγωγής.

1 Νέες μονάδες μόνο σε προκαθορισμένες περιοχές

Νέες αγελαδοτροφικές και αιγοπροβατοτροφικές μονάδες, επιδοτούμενες ή μη, να εγκαθίστανται αποκλειστικά σε περιοχές που καθορίζει το Τμήμα Γεωργίας με επιστημονικά, περιβαλλοντικά, πολεοδομικά και υγειονομικά κριτήρια.

2 Αποστάσεις και διαχωρισμός ειδών

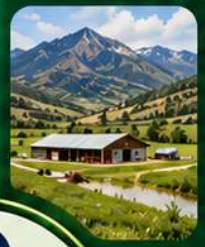

Η χωροθέτηση να διασφαλίζει επαρκείς αποστάσεις μεταξύ μονάδων και, όπου είναι δυνατόν, διαχωρισμό αγελαδοτροφικών από αιγοπροβατοτροφικές εκμεταλλεύσεις, ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος μετάδοσης νοσημάτων.

3 Αναδιοργάνωση επιβαρυμένων περιοχών

Να απαγορευθεί η περαιτέρω συγκέντρωση μονάδων σε ήδη επιβαρυμένες κτηνοτροφικές περιοχές. Οι υφιστάμενες περιοχές να αναδιοργανωθούν με ανώτατα όρια πυκνότητας μονάδων και ζωικού πληθυσμού, και όπου είναι εφικτό με ελάχιστες ζώνες ανά είδος και δραστηριότητα.

4 Χωρικός διαχωρισμός δραστηριοτήτων

Να καθοριστούν ελάχιστες υποχρεωτικές αποστάσεις και σαφής διαχωρισμός των γαλακτοπαραγωγικών μονάδων από εγκαταστάσεις πάχυνσης, εμπορίας, προσωρινής συγκέντρωσης, απομόνωσης και καραντίνας ζώων.

Υγιή ζώα Καθαρές περιοχές

Βιώσιμη παραγωγή Καλύτερη ποιότητα ζωής

Επιστημονικός χωροταξικός σχεδιασμός

5 Προϋποθέσεις έγκρισης νέων μονάδων ή επεκτάσεων

Η έγκριση να επιτρέπεται μόνο όταν τεκμηριώνεται συμβατότητα με τον παρόντα και τοπικό χωροταξικό σχεδιασμό, τη διαθεσιμότητα υποδομών και την περιβαλλοντική φέρουσα ικανότητα, τη διαχείριση αποβλήτων, τη βιοασφάλεια και τις επιπτώσεις στη δημόσια υγεία.

6 Ενιαίες προδιαγραφές για νέες ζώνες

Κάθε νέα κτηνοτροφική ζώνη ή περιοχή να σχεδιάζεται και να εγκρίνεται με ενιαίες προδιαγραφές χωροθέτησης, περιβαλλοντικής προστασίας, βιοασφάλειας, υποδομών (ύδρευση, αποχέτευση, οδικό δίκτυο) και ενεργειακής αυτονομίας.

7 Ανασχεδιασμός στις περιοχές που επλήγησαν από ΑΠ

Στις κτηνοτροφικές περιοχές που επλήγησαν από τον ΑΠ, τόσο οι μονάδες που θα επαναδραστηριοποιηθούν όσο και οι υφιστάμενες να ενταχθούν σε επανασχεδιασμό της χωροθέτησης και λειτουργίας τους. Προτεραιότητα να δοθεί στην αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών και υποστηρικτικών υπηρεσιών.

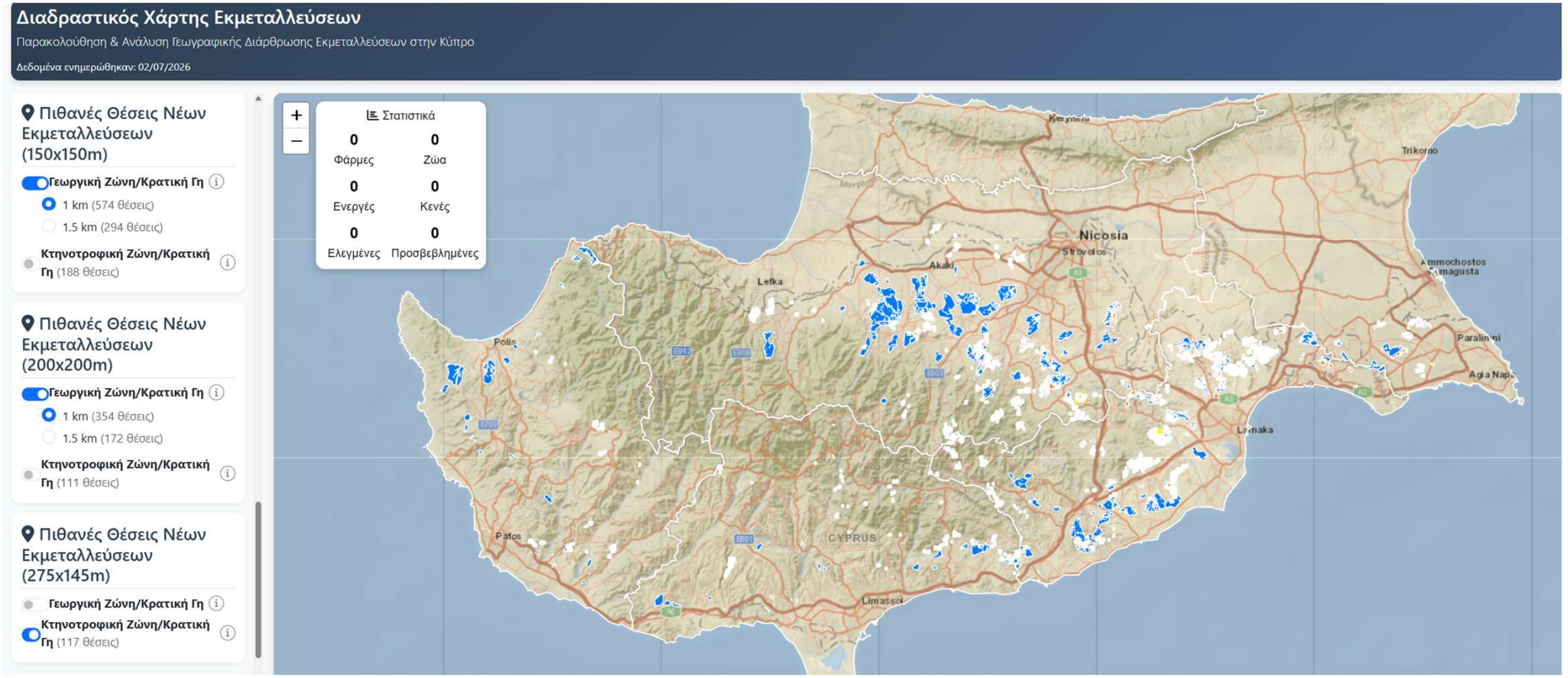
Μια πιο πράσινη Κύπρος

Παραγωγή με σεβασμό στον τόπο μας

Επιστημονική τεκμηρίωση – Περιβαλλοντική προστασία – Δημόσια υγεία

Βιώσιμη ανάπτυξη – Ανθεκτικότητα κτηνοτροφίας

https://farmsmapcy.vercel.app/

ΔΡΑΣΗ 1: ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑΣ

Ισχυρή Αιγοπροβατοτροφία για ένα Βιώσιμο Αύριο

Κύπρος Παράγει Ποιότητα

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΗΣ 1

€372.225.000

Στήριξη στον Κτηνοτρόφο Επένδυση στον Τόπο μας

1.1 Πρόγραμμα παραγωγικής αντικατάστασης αιγοπροβάτων

€3.800.000

1.2 Γενετική βελτίωση και δημιουργία πυρήνων αναπαραγωγής

€24.425.000

1.3 Δημιουργία νέων μεγάλων μονάδων ή εξαγορά υφιστάμενων μονάδων

€240.000.000

1.4 Αναβάθμιση αιγοπροβατοτροφικών μονάδων

€90.000.000

1.5 Δημιουργία νέων μονάδων εκτροφής αιγών Μαχαιρά

€8.000.000

1.6 Αναπλήρωση ζωικού κεφαλαίου αιγοπροβάτων που θανατώθηκε

€6.000.000

Η Δράση 1 περιλαμβάνει 6 στοχευμένες παρεμβάσεις με διαφορετικές κλίμακες προϋπολογισμού, για την ουσιαστική ανασυγκρότηση και αναβάθμιση της αιγοπροβατοτροφίας.

Ζωντανή Υπαίθρος Δυνατή Κύπρος

ΔΡΑΣΗ 2: ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΓΕΛΑΔΟΤΡΟΦΙΑΣ

Πιο δυνατή αγελαδοτροφία για ένα βιώσιμο μέλλον στην Κύπρο

Κυπριακή Αγελαδοτροφία Επένδυση στο αύριο

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΗΣ 2

€134.000.000

Ποιότητα Παραγωγή Βιώσιμότητα

2.1 Γενετική βελτίωση όλων των αγελαδοτροφικών μονάδων

€30.000.000

2.2 Δημιουργία 50 νέων αγελαδοτροφικών μονάδων

€50.000.000

2.3 Αναβάθμιση ή εξαγορά υφιστάμενων αγελαδοτροφικών μονάδων

€50.000.000

Υγιή ζώα Ισχυρές κοινωνίες

2.4 Διατήρηση και αξιοποίηση της ντόπιας κυπριακής φυλής αγελάδας

€2.500.000

2.5 Αναπλήρωση ζωικού κεφαλαίου αγελάδων που θανατώθηκε

€1.500.000

Από την Κύπρο για μια πιο αυτάρκη Ευρώπη

Η Δράση 2 περιλαμβάνει 5 στοχευμένες παρεμβάσεις για την ανασυγκρότηση, τον εκσυγχρονισμό και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της αγελαδοτροφίας.

Βιώσιμη Αγελαδοτροφία Ισχυρή Κύπρος

Στήριξη της Κτηνοτροφίας Βιώσιμο Μέλλον

ΔΡΑΣΗ 3: ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Κυπριακό Προϊόν Παγκόσμια Αξία

€41.000.000

3.1

Δημιουργία 10 μονάδων πάχυνσης μοσχαριών

€10.000.000

3.2

Δημιουργία 10 μονάδων πάχυνσης αμνοεριφίων

€10.000.000

3.3

Περίφραξη μονάδων και εγκατάσταση ηλεκτρονικών συστημάτων βιοασφάλειας

€4.000.000

3.4

Αναβάθμιση της ευημερίας των ζώων και ζωντανή παρακολούθηση

€7.000.000

3.5

Στοχευμένη αποσυμφόρηση κτηνοτροφικών περιοχών

€10.000.000

Από την Κύπρο στον κόσμο

Ισχυρή Κτηνοτροφία | Βιώσιμες Κοινότητες | Ποιότητα Ζωής

Άνθρωπος
Ζώα
Περιβάλλον
Μαζί για το Αύριο

Σχεδιασμός και Υλοποίηση Δράσεων
ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ
ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
Σύνθεση
Αρμοδιότητες
Λειτουργία
Χρηματοδότηση
Λογοδοσία
Συνεργασία
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ (ΕΕΚ)
THE CYPRUS INSTITUTE
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΕΚ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
ΡΟΛΟΣ & ΚΥΡΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ
Εξειδίκευση δράσεων & τεχνικές προδιαγραφές
Κριτήρια ένταξης & αξιολόγησης επενδύσεων
Διαχείριση κοινών δεδομένων
Παρακολούθηση στόχων & δεικτών απόδοσης
Συνεχής επιστημονική & τεχνική υποστήριξη
ΠΑΡΕΧΕΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ & ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ 1–3
ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΕΩΣ ΤΗΝ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ
Σχεδιασμός δράσεων
Αξιολόγηση επενδυτικών προτάσεων
Εφαρμογή
Αποτίμηση αποτελεσμάτων
ΔΡΑΣΕΙΣ 1 – 3
ΔΕΝ ΥΠΟΚΑΘΙΣΤΑ
τις εκ του νόμου αρμοδιότητες Υπουργείων, Κτηνιατρικών Υπηρεσιών και άλλων κρατικών φορέων
ΔΙΑΤΗΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ
Διοικητικές αποφάσεις
Επίσημοι έλεγχοι
Καταβολή χρηματοδοτήσεων
Νομική ευθύνη
Αξιοποίηση τεχνογνωσίας & συνεργασιών
Αξιοποίηση δεδομένων & υποδομών (SMARTFARM, AGRICYGEN)
Μείωση χρόνου προετοιμασίας
Ταχεία, συντονισμένη & επιστημονικά τεκμηριωμένη εφαρμογή σε παγκύπρια κλίμακα

Γνώση
Καινοτομία
Βιώσιμη Κτηνοτροφία

ΔΡΑΣΗ 4: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

€63.700.000

Κυπριακή Κτηνοτροφία με Γνώση για το Αύριο

4.1

Επιστημονική υποστήριξη γενετικής αξιολόγησης και βελτίωσης (AGRICYGEN)

€14.200.000

4.2/3

Δημιουργία και λειτουργία διαπιστευμένου ερευνητικού εργαστηρίου γάλακτος - Επιστημονικές αναλύσεις τεχνολογίας γάλακτος

€9.600.000

4.4/5

Δημιουργία και λειτουργία ερευνητικού εργαστηρίου κρέατος - Επιστημονικές αναλύσεις κρέατος

€9.200.000

4.6

Δημιουργία και στήριξη ομάδας έξυπνης αγελαδοτροφίας

€5.650.000

4.7

Δημιουργία και στήριξη ομάδας έξυπνης αιγοπροβατοτροφίας

€5.650.000

Επενδύουμε στη Γνώση

4.8

Δημιουργία και στήριξη ομάδας βιώσιμης κτηνοτροφίας

€4.150.000

4.9

Δημιουργία και λειτουργία τράπεζας σπέρματος και εμβρύων αιγοπροβάτων

€5.350.000

4.10

Πρόγραμμα παρακολούθησης δεικτών ευημερίας ζώων

€5.500.000

4.11

Ηλεκτρονικός φάκελος κτηνοτροφικής μονάδας και επιστημονική υποστηριξη

€4.400.000

Υγιή Ζώα
Ποιοτικά Προϊόντα
Ισχυρότερη Κύπρος

Οριζόντιες επενδύσεις στην έρευνα, την καινοτομία, την παρακολούθηση και την επιστημονική στήριξη της κτηνοτροφίας.

Για μια βιώσιμη και ανταγωνιστική Κύπρο

ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Δράσεις 1–3 | Επενδυτικό πρόγραμμα 2027–2038

Επένδυση στη βιωσιμότητα του κλάδου

ΝΕΟ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

€547,225 εκατ.

Δράσεις 1-3 | 12 έτη

- Βελτίωση ζωικού κεφαλαίου
- Νέες μονάδες παραγωγής και πάχυνσης
- Βιοασφάλεια και ευζωία

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

€63,7 εκατ.

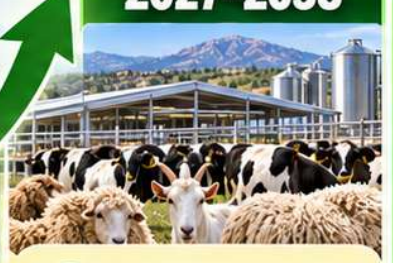
Πρόγραμμα εφαρμοσμένης έρευνας

- Ενιαίες προδιαγραφές και αξιόπιστα δεδομένα
- Επιστημονική καθοδήγηση και παρακολούθηση
- Ανεξάρτητη αξιολόγηση

ΑΛΛΑΓΗ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΥ

€91,5 εκατ.

€84,9 εκατ. στην αιγοπροβατοτροφία

93%

€610,925 εκατ. συνολικά

+565%

Εισοδηματική / λειτουργική στήριξη → Ολοκληρωμένη παραγωγική ανασυγκρότηση

ΣΤΟΧΟΣ: **Επαρκής εγχώρια παραγωγή γάλακτος**, ισχυρότερη βιοασφάλεια και ανταγωνιστικότητα, στήριξη των εξαγωγών χαλλουμιού ΠΟΠ και μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα.

Θερμές ευχαριστίες

Σε όλους και όλες που συνέβαλαν με επιστήμη, ευθύνη και συνεργασία

Μαζί για μια πιο δυνατή κυπριακή ύπαιθρο

Οι άνθρωποι της υπαίθρου είναι η δύναμή μας

Επιστημονική ομάδα

Σταύρος Μαλάς
Ινστιτούτο Κύπρου

Γεωργία Χατζηπαύλου
Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών

Διονύσης Σπαράγγης
Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών

Αλέξης Αλέξη
Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών

Δημήτρης Τσάλτας
Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ουράνιος Τζαμαλούκας
Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μάριος Χριστοφόρου
Κτηνιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Κυριάκος Αλέξανδρος Σπανούδης
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Βασίλης Συμεού
Κτηνιατρική Σχολή, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο

Υπηρεσιακοί

Κώστας Αρσένογλου
Κτηνιατρικές Υπηρεσίες

Αντιγόνη Κύπρου
Κτηνιατρικές Υπηρεσίες

Μαρία Βαρνάβα
Τμήμα Γεωργίας

Γεώργιος Παπαϊωάννου
Τμήμα Γεωργίας

Κλυτώ Δημητρίου
Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας

Αλέξια Γεωργιάδου
Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως

Νεκτάριος Κάρυος
Λειτουργός εκ μέρους της Προεδρίας

Αβραάμ Αβραάμ
Τμήμα Γεωργίας

Δέσποινα Θεοδωρίδου Όξινου
Κτηνιατρικές Υπηρεσίες

Αγροτικές οργανώσεις

Σάββας Ολύμπιος
Παγκύπριος Οργανισμός Αγελαδοτρόφων (ΠΟΑ)

Πανίκος Χάμπας
Ένωση Κυπρίων Αγροτών

Μιχάλης Λύτρας
Παναγροτική Ένωση Κύπρου

Ανδρέας Τσιακλής
Αγροτική Οργάνωση Ευρωαγροτικός

Νικόλας Χρόνης
Ένωση Ομάδων Παραγωγών Αιγοπροβατοτρόφων

Γιώργος Αντρέου
Παγκύπριος Σύνδεσμος Χοιροτρόφων

Χρίστος Παπαγιάννης
Νέα Αγροτική Κίνηση

Αναστάσης Γιαπάνης
Παναγροτικός Σύνδεσμος Κύπρου

Νεόφυτος Νεοφύτου
Η Φωνή των Κτηνοτρόφων

Η γνώση στηρίζει την παραγωγή

Ζωντανή ύπαιθρος καλύτερο αύριο

Παράγουμε Στηρίζουμε Δημιουργούμε μαζί

Σας ευχαριστούμε θερμά

Η συμβολή σας υπήρξε καθοριστική.

Κύπρος Γη – Άνθρωποι – Προοπτική

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ